

Віддає перевагу «активному», творчому виду діяльності в навчанні. Переважні можливі межі оцінювання учнів. Рідко застосовні: знає – не знає; уміє – не уміє; є навичка – немає навички. В основному наступні: гарно – негарно; цікаво – нецікаво; оригінально – неоригінально; повно – неповно та ін. Адже йдеться про оцінювання досліджень, ідей, думок учнів, а не факторологічного матеріалу.

Ми вважаємо, що учитель, реалізуючи нову парадигму освіти, повинен створювати оптимальні умови для вільного саморозвитку людини. Учитель повинен використати не сукупність знань, умінь і навичок, а інтегроване злиття знань з різних областей в єдине ціле при вивченні загального об'єкту. Формування базової культури учня шляхом забезпечення його включення в складні соціально-економічні умови життя сучасного суспільства; розвитку сучасного наукового пізнання.

Ми бачимо здійснення учителем формування сучасного наукового пізнання шляхом диференціації наук у поєднанні з синтезом наукових знань, а саме: перенесення методів дослідження з однієї області в іншу; інтеграційні процеси пізнання; наукові досягнення – це результат колективної діяльності.

На наш погляд, методологічне значення для розробки різних аспектів особистої самоорганізації мають наступні синергетичні положення:

1) система в освітньому просторі (система особи, система утворення та ін.) сама формує свою межу;

2) нове виникає з невизначеності;

3) розвиток системи «особистістю» характеризується такими властивостями, як нелінійність, нерівнованість, альтернативність і хаотичність;

4) концепції самоорганізації відкривають нові можливості в управлінні стихійними процесами самовиховання, активізації механізмів самоорганізації, потенційно закладені в особистій системі індивіда.

Ми бачимо, наступні напрями введення синергетики в освіту:

а) навчити викладачів за принципами синергетики створювати авторські методики і свій викладацький стиль, який ґрунтується на спектрі наук про людину;

б) створення інтеграційних дисциплін на синергетичній мові;

в) введення в дисципліни матеріалів, що ілюструють дію принципів синергетики у відповідних предметних областях.

Дискретні спектри еволюційних шляхів розвитку освіти на основі базису синергетичної методології: множинність майбутнього; наявність моментів нестабільності; особлива роль учителя у виборі еволюційних шляхів; вибір бажаного і здійснюваного шляху розвитку.

А починати на наш погляд треба з того, що кожен учитель повинен утямити головні прогностичні цілі освіти, щодо формування фахівців, здатних до проектної детермінації майбутнього; вирошення інтелектуальної еліти країни, ґрунтуючись на сучасній синергетичній філософії освіти, базисом якої є синергетична методологія формування освіченої людини.

ТУРИСТИЧНО-ЕКСКАРСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Семеновська Л.А., Семенова К.В.
(Полтава, Україна)

У навчально-виховному процесі сучасних закладів загальної середньої освіти велику роль відіграють пізнавальні екскурсії та подорожі. Їхньою основною метою є ознайомлення учнів з історією, географічними положенням, природними особливостями, визначними пам'ятками багатьох українських міст та сіл [3, с. 99]. Екскурсії допомагають пізнавати світ, піднімають загальний культурний рівень учнівської молоді.

Л. Бархаш визначає туристично-екскурсійну діяльність учнів як метод отримання певних знань, а також виховання дитини шляхом відвідування різних об'єктів за задалегідь розробленою темою із керівником. Об'єктами при цьому можуть бути музеї, різноманітні підприємства, університети, садово-паркові комплекси тощо [4, с. 83].

Аналіз туристично-екскурсійної діяльності у контексті розвитку сучасних освітніх закладів дозволив визначити, що більшість дослідників у даній області визначають її як форму виховання (виховну діяльність). Серед основних завдань туристично-екскурсійної діяльності на сучасному етапі розвитку загальної освіти можемо назвати наступні:

- сприяння виявлення об'єктів, на основі яких розкривається тема (екскурсії, походу);
- отримання необхідної інформації на основі реальної практики;
- підвищення мотиваційного потенціалу виховної діяльності через відчуття величчя відкриття нового міста, об'єкту, пам'ятки тощо;
- організація процесу засвоєння практичних навиків самостійного спостереження та аналізу об'єктів шкільної екскурсії [4, с. 84].

Туристично-екскурсійна діяльність допомагає школярам пережити та осмислити все те позитивне, що пережила наша держава у минулому. Адже історія – це могутня та вічна жива сила, яка здатна створити справжнього патріота, громадянина своєї країни. Так, пізнаючи українську національну ідею, переживаючи відчуття істинної любові до власної держави, відчуваючи тривожність за майбутнє України, школяр набуває відчуття гордості, прагне бути схожим на своїх національних героїв [2, с. 82].

Технологія проведення сучасної шкільної екскурсії являє собою певний вид слідування екскурсійної групи, який направлений на розкриття встановленої для даної екскурсії теми. Вона вибудовується в залежності від послідовності огляду об'єктів, необхідності забезпечення безпеки, можливості взаємодії. Основною метою даної технології є повне розкриття заданої теми. На наш погляд, доцільно виокремити ключові етапи проведення шкільних екскурсій: підготовка; проведення; осмислення результатів та підведення підсумків у межах реалізації екскурсії; інтерпретація учнями отриманого досвіду; фіксація отриманих результатів [4, с. 84].

Реалізація технології організації туристично-екскурсійної діяльності у сучасному закладі загальної освіти розвиває в учнів ініціативність у пізнанні життя в усіх його проявах. У ході екскурсії учні набувають навичок самостійного усвідомлення оточуючої дійсності, побудови наукових висновків та систематизації отриманих вражень, таким чином, набуваючи досвіду роботи із явищами навколишнього світу та науковим конструюванням.

Незважаючи на те, що сьогодні в Україні, як у шкільному, так і у позашкільному процесі, сфері туристично-екскурсійної діяльності приділяється значна увага, її все частіше починають розглядати як економічну діяльність, тобто лише як засіб отримання прибутку. Таким чином, на другий план відходить увага до туристично-екскурсійної діяльності як сфери навчання та виховання молоді, активного відпочинку, корисного проведення дозвілля.

На сьогоднішній день можна назвати такі нагальні проблеми, із якими стикаються начальні заклади під час організації туристично-екскурсійної діяльності:

1. Сучасні преса, телебачення та інтернет нерідко поширюють програмам та матеріали, які суперечать цінностям цивілізованого суспільства, пропагують насилля та аморальну поведінку. У результаті цього в суспільстві (особливо серед молоді) поширюються соціальні проблеми, зникає інтерес до національної історії та культури.

2. Надзвичайна зайнятість вчителів своєю основою роботою – проведенням уроків. Як наслідок – займатися організацією туристично-екскурсійної діяльності їм доводиться у свій вільний час.

3. Відсутність окремої оплати педагогам за організацію та проведення туристично-екскурсійної роботи.

4. Неможливість для багатьох родин фінансувати екскурсії для своїх дітей.

5. Непідготовленість вчителів до проведення та організації туристично-екскурсійної діяльності [1, с. 45-46].

Для вирішення даних проблем на рівні загальноосвітніх навчальних закладів варто:

1. Надавати перевагу власне спортивному та пізнавальному туризму, в основі якого будуть лежати самостійні дії учнів, бо вони і є «та база, той фундамент, на якому успішно йде процес навчання та виховання» [1, с. 47]. Оскільки плануючи проведення туристичних походів та екскурсій самостійно, вчителі не спонукають молодь до активних дій, не розвивають бажання планувати своє дозвілля самотужки.

2. Постійно проводити підготовку викладачів-організаторів туристично-екскурсійної діяльності у закладах загальної освіти. Адже, викладач-організатор – це головна діюча особа та основне джерело ініціативи у даному виді шкільної діяльності.

3. Ні в якому випадку не впроваджувати у заклади загальної освіти туристично-екскурсійну діяльність нав'язливими насильницькими методами. Варто завжди враховувати інтереси учнів у виборі напрямів та маршрутів походів та екскурсій.

4. Розвивати зовнішні зв'язки туристично-екскурсійної діяльності учнів з іншими закладами та організаціями: музеями, різними товариствами, туристичними клубами, підприємствами, відділами культури тощо.

5. Запровадити у закладі загальної освіти посаду викладача-організатора туристично-екскурсійної діяльності із визначеним рівнем заробітної плати. На нашу думку, даний крок підвищить мотивацію вчителя до якісного та педагогічно доцільного планування й організації шкільних екскурсій та туристичних походів.

6. Пам'ятати, що туристично-екскурсійна діяльність для закладів загальної освіти – це, в першу чергу, частина навчально-виховного процесу, а вже потім, відпочинок від шкільної буденності [1, с. 47-48].

Таким чином, туристично-екскурсійна діяльність учнів у контексті сучасного розвитку закладу загальної середньої освіти є надзвичайно необхідним та актуальним явищем, яке допомагає ознайомлювати учнів із реальним життям. Саме в ній відбувається пізнання й активна взаємодія учнів із предметами, об'єктами та явищами природного, соціального, культурного оточення.

Список використаних джерел:

1. Брижак Н.Ю. Краєзнавча та туристична робота: курс лекцій для студентів педагогічного факультету, які навчаються на спеціальності «Початкова освіта» / Н.Ю. Брижак. – Мукачево: МДУ, 2012. – 116 с.
2. Кирюханцев К. А. Экскурсия как средство патриотического воспитания учащихся общеобразовательных школ / К. А. Кирюханцев, Г. И. Алексеева // Молодой ученый. Педагогика общеобразовательной школы. – 2012. – С. 80–82.
3. Кочан В. Шкільні екскурсії як складова туристично-екскурсійної діяльності / В. Кочан, Ю. Костянець // Тенденції розвитку туристичної індустрії в умовах глобалізації: матеріали I-ої Міжнародної науково-практичної конференції, 27-28 квітня 2017 р. – Ужгород: ПП «Інватор», 2017. – С. 97–99.
4. Рыжикова Ю.А. Технология организации образовательной экскурсии / Ю.А. Рыжикова // Педагогические науки. – 2017. – № 2. – С. 82–86.